

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI
STUDIJ**

IVANA BAĐURA
ZAVRŠNI RAD

**PROCES IZRADE MARIONETE
I NJENA VRIJEDNOST U RADU S DJECOM
PREDŠKOLSKE DOBI**

Zagreb, rujan 2018.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)**

ZAVRŠNI RAD

**Ime i prezime pristupnika: Ivana Bađura
TEMA ZAVRŠNOG RADA: Proces izrade marionete
i njena vrijednost u radu s djecom predškolske dobi
Mentor: dr.sc. Marijana Županić Benić**

Zagreb, rujan 2018.

SADRŽAJ

SAŽETAK	0
SUMMARY	1
1. UVOD.....	2
2. MARIONETA.....	3
2.1. PORIJEKLO	3
2.2. ANATOMIJA MARIONETE.....	4
3. DIJETE, LUTKA I ODGOJITELJ	5
4. VAŽNOST RADA RUKAMA U VRTIĆU	6
5. IZRADA VLASTITE MARIONETE	9
6. ZAKLJUČAK	25
LITERATURA.....	26
PRILOZI	27

SAŽETAK

Marioneta je vrsta lutke kojoj su udovi koncima pričvršćeni na križni mehanizam. Duga povijest lutkarstva kazuje nam o tome kako se ta vrsta lutke mijenjala i usavršila. Još sa Dalekog Istoka, otkuda je došla u Europu, govori se o tome kako se i gdje upotrebljavala te kako se zanat izrade prenosio generacijama. Teorijski dio rada temelji se na prikazu povijesti lutke marionete, povijesti nastanka te vrijednost rada rukama u dječjim vrtićima. U praktičnom dijelu rada slijedi prikaz s detaljnim opisima i slikama izrade vlastite marionete. Kroz izradu, upoznat ćemo radi čega je važna igra i rad ruku djece u vrtiću, te zašto bi odrasli, a pogotovo odgajatelji trebali što češće koristiti sve vrste lutke (ne samo marionete) u odgojno obrazovnom radu. Ovaj rad prikazuje razmatranja o važnosti rada rukama koji je gotovo potpuno zanemaren i marginaliziran u predškolskom i školskom odgoju i obrazovanju u Hrvatskoj.

Ključne riječi: *lutkarstvo, povijest lutkarstva i marionete, anatomija lutke marionete, rad ruku u vrtiću*

SUMMARY

Marionette is a kind of puppet whose limbs are threaded to the cross mechanism. The long history of puppetry tells us how this kind of puppet has changed and perfected. From the Far East, where it came to Europe, it is been talking about how and where it has been used and how it is been crafted and passed for generations. The theoretical part of the work is based on an overview of history of marionette, history of emergence and work value with hands in kindergartens. In the practical part of the work follows the presentation with detailed descriptions and pictures of making mine own marionette puppet. Through the making, we will find out why it is important to play and make handicrafts with kids in kindergarten, and why adults, and especially educators, should use all kinds of puppets (not just marionette) more often in educational work. This paper presents the considerations of the importance of handicrafts that are almost completely neglected and marginalized in pre-school and school education in Croatia.

Key words: puppetry, history of puppetry and marionette, marionette anatomy, hand work in kindergarten

UVOD

“Lutka dolazi u život i uči ga od čovjeka da bi mu ga zatim, naučivši ga po ljudskoj mjeri, slici mu i prilici, zauzvrat počela tumačiti kao čudesan učenik koji svom učitelju otkriva prirodu njegova znanja.”

Luko Paljetak (2007)

Lutkarstvo je scenska umjetnost koja je najpogodnija za prikazivanje dječje mašte, bajki, fantastike i mnogih čudesnih prizora. Zato je kazalište lutaka jedno od omiljenih mjesta gdje roditelji vole odvesti svoju djecu predškolske ali i školske dobi. U kazalištu, ali i van njega, posrednik između glumca i publike je lutka. Pokrivka (1978.) kaže da je bit lutkarstva, kao grane scenske umjetnosti, u neobično lijepom, poetskom činu oživljavanja nežive materije preko glumaca lutkara. Pojam lutka ne podrazumijeva samo lutku namijenjenu dječjoj igri, ona je mnogo više od toga. Postoji lutka igračka, modna lutka, porculanska, drvena, plastična lutka, scenska lutka, itd.

Scenske lutke imaju zadaću svojom pojavom i izgledom dočarati i unijeti u život taj čudesan svijet koji osoba koja pomiče lutku (lutkar) pomoću lutke želi ispričati. One mogu biti izrađene od mnoštva različitih materijala (tkanine, vune, drveta, plastike, porculana, itd.), ali vrlo je važno da lutka nije preteška kako bi se njome lakše upravljalo. Pokrivka (1978.) scensku lutku dijeli u dvije osnovne skupine: marionete i ručne lutke. U ovom ćemo radu obraditi prvu osnovnu skupinu koju čine marionete te njenoj povijesti i izradi. Temu sam odabrala zbog ljubavi prema izradi lutaka (heklanjem, šivanjem, kaširanjem...), ali i zbog samog dječjeg oduševljenja kada vidi lutku koja pokretom i glasom dobije smisao i oživi.

MARIONETA

Marioneta je lutka s dugom povijesti. Prve oblike susrećemo još kod Rimljana, Egipćana i Grka (Županić Benić, 2009). U početku su bile vrlo jednostavne, a pokreti minimalni, no kroz vrijeme i usavršavanjem postale su vrlo složene i komplicirane za upravljanje.

Sastoji se od glave, trupa, nogu i ruku. Može biti izrađena od raznih materijala, ali je najčešće napravljena od drveta. Udovi su koncima pričvršćeni na tzv. kontrolni mehanizam koji je najčešće križnog oblika. Laganim pomicanjem konaca putem kontrolnog mehanizma, moguće je pomicati lutku, odnosno njene udove i time joj dati život. Ona tako može hodati, micati glavom, rukama, saginjati se, sjesti, padati i skakati, a u složenijim izvedbama može čak i pričati (otvarati usta) i treptati kapcima. "Marionete su mašta, prizor iz bajke, nježnost bez treptave razigranosti, bez vesele razgibanosti, dubok, snovit, lijep, tih, unutarnji doživljaj. Simbol pasivnog i nježnog" (Jože Pengov u Majaron, 2013:11-12).

PORIJEKLO

Porijeklo marionete veže se za Daleki istok, odakle je došla u Europu. Opisane su u indijskim epovima, spominjali su ih Aristotel, Platon, Ksenofon, pronađene su i u drevnim Egipatskim grobnicama (Županić Benić, 2009). Prvo su bile upotrebljavane kako bi zabavljale plemstva na dvorovima i u svrhu crkvenih ceremonija i prikazivanja raznih biblijskih tema. Nakon marionete, glavnu riječ u lutkarskim predstavama imala je lutka ginjol, ali je marioneta i dalje ostala dio obiteljskih tradicija, putujućih lutkara i kao zanat se znanje o njima prenosilo s koljena na koljeno (Jurkowski, 2005).

Marionete se u današnjoj europskoj tradiciji najčešće vežu uz Češku, jer su u toj zemlji bile najprisutnije, dok se na našim prostorima prvo takvo kazalište javilo u Jugoslaviji prije Prvog svjetskog rata. Osnovao ga je slovenski slikar Milan Klemenčič, a kada je došao rat, Klemenčič je sa svojim kazalištem igrao u Gradcu, u krugu svojih kolega oficira (Mrkšić, 2006). Tekstove za lutkarske predstave

posuđivali su od velikog kazališta, a u gradnji pozornice oponašali su veliku scenu. Tako je npr. barokna lutkarska pozornica bila umanjeno izdanje baroknog kazališta na kojoj su postojale samo četiri promjene: šuma, selo, soba i neutralna dvorana za sve (Jurkowski, 2005). Pozornica nije bila ni visoka ni duboka, ali je zbog lakše manipulacije lutkama bila poprilično široka. Marionete su u to doba bile nataknete na debelu žicu, imale su debeli drveni križ kojim se upravljalo lutkom i to samo rukama i nogama (Mrkšić, 2006).

Najstarija sačuvana češka barokna lutka je lutka pustinjaka iz 1800. godine koju su izrezbarili pučki rezbari figuralnih ukrasa crkvenih oltara (Jurkowski, 2005).

ANATOMIJA MARIONETE

Osnovni elementi marionete su: tijelo lutke, konci i kontrolni mehanizam kojim se lutka pokreće.

Tijelo lutke najčešće je kopija odnosno stilizacija čovjeka, životinje ili nekog izmišljenog lika. Prema Županić Benić (2009) kreaciju lutke možemo podijeliti u tri osnovna koraka:

1. Umjetnički (likovna i kazališna stilizacija) u kojoj je važno da na licu lutke možemo prepoznati neku osnovnu karakternu osobinu, a kostim lutke mora biti simbolički naznačen.
2. Pokreti lutke ili kreacija trik-mehanizma gdje pokreti moraju biti ritmični, a govor mora biti prikladan liku.
3. Spretnost pokreta lutke povećava se s više pokretnih dijelova pričvršćenih na lutku.

Konci pričvršćeni na lutku i kontrolni mehanizam omogućuju osobi koja upravlja lutkom da pomoću njih pokreće dijelove lutke ili čak cijelu lutku. Oni moraju biti čvrsti i minimalno elastični kako bi se što djelotvornije upravljalo lutkom.

Prema Županić Benić (2009) konci na marioneti mogu se svrstati u tri kategorije:

1. Konci koji nose lutku – glavni konci
2. Konci koji kontroliraju pokret
3. Konci za specijalne elemente (pokretanje kapaka na očima, otvaranje i zatvaranje usta)

Kontrolni mehanizam marionete jednostavan je mehanizam koji osoba koja upravlja lutkom drži u ruci i pomoću njega pokreće lutku potežući konce. Kontrolni mehanizam u europskoj kulturi ima oblik križa. Konstrukcija samog mehanizma može varirati u različitim kulturama koja se nije puno mijenjala kroz vrijeme.

DIJETE, LUTKA I ODGOJITELJ

"Sva djeca nose naklonost i ljubav prema lutki. Lutka je element njihove igre, lutka je biće njihova svijeta, sudionik i sugovornik, njihov drugi, mali, često hrabriji i odvažniji »ja«." (Paljetak, 2007:60)

Lutka je jedna od najljepših, najprivlačnijih i najzanimljivijih igračaka u djetinjstvu svakog pojedinca. Ona djetetu nudi prihvatljive načine opuštanja, preusmjerenja emocija, izražavanja osjećaja. Lutka je neživa, ali ona oživljava pokretom i tako poput imaginarnog fokusa omogućuje prelazak intimnoga, iskustvenoga, nesvjesnoga, na onoga koji se igra i na gledatelje, ističe Bastašić (1990). Ljutito ili žalosno dijete, ono sa nekim problemom, može izraziti svoje osjećaje, odnosno problem, preko lutke, a da se pritom ne osjeća odgovorno za svoje riječi, misli ili postupke. Isto tako, lutka omogućuje djetetu da doživi neke nove životne situacije i na taj način ga priprema i uči kako se nositi njima kada ih doživi u stvarnosti. Samo iskustvo igre djetetu omogućuje optimalan način jačanja kreativnosti zato što u igri djeca iskušavaju nove ideje izražavajući se pritom na svoj specifičan način. Mnogi odgajatelji smatraju kako je lutka "dječja stvar" i da je ne treba posebno nuditi djetetu. No, odgojitelji koji svakodnevno koriste lutku u odgojno-obrazovnom radu vide kako djeca bolje napreduju u području komunikacije ali time odgajatelji i potiču njihovu igru, te obogaćuju njihovo iskustvo (Ivon, 2010, str. 74). Poželjno je što češće izvoditi lutkarske predstave kako bi se djeca upoznala s

pojmom predstave, scenske lutke i proširivala svoje vidike. Prema argentinskom lutkaru Caamanou (2004) odgojna je ona lutkarska predstava koja dijete dovodi u izravan kontakt s društveno prihvatljivim vrijednostima i znanjem koji su dinamično predstavljeni pa ih djeca vide kao aktivne stavove. S time u vezi Hamre (2004) ističe kako lutkarska predstava utječe na razvoj djetetove osobnosti na tri razine: estetskoj, emocionalnoj i etičkoj, dok istovremeno utječe na razvoj kreativnog mišljenja.

Djeca često izvedu ono što su vidjela i čula u kazalištu lutaka ili od odgojiteljice te to prenose u svoje igre. Lutka koju su djeca vidjela i doživjela u kazalištu naziva se scenska lutka. Autorica Pokrivka (1978) navodi kako "scenska lutka u dječjem vrtiću svojom profinjenom i osebnom stimulacijom dovodi dijete u stanje uzbuđenosti, ushita i razigranosti. Pokreće njegov misaoni, fantazijski i emocionalni svijet i omogućuje da dijete riječima izražava svoj sve bogatiji i složeniji intimni doživljaj svijeta" (Pokrivka, 1978: 21). U tom smislu veliki zadatak u dječjem vrtiću ima odgajatelj/ica koja mora potaknuti dijete da prvo stvori, a onda i putem te lutke izrazi sve svoje misli i potrebe.

"Odgajatelj/ica mora razumjeti značenje lutaka, mora znati potražiti asocijacije i metafore s oblikom, bojom i materijalom kao i s pokretom kao vizualnom i auditivnom sastavnicom lutkarstva. Samo će tako moći pomoći djeci da prepoznaju svoje sposobnosti, da izražavaju svoje ideje i zamisli, kontroliraju emocije te grade samopoštovanje i sposobnosti za zajednički rad. Zato je važno znati kako odgojitelji/ice upotrebljavaju lutku te kako definiraju pedagoški kontekst te upotrebe" (Ivon, 2010:7).

VAŽNOST RADA RUKAMA U VRTIĆU

Kada djeca sama izrade lutku za svoju predstavu, pruža im se prilika da razvijaju mnoge vještine i stvaralačke sposobnosti. "Poželjno je da dijete samo stvara lutku. Tada je lutka samo njegova, zamišljena u njegovoj mašti, napravljena njegovim rukama, oživljena njegovom energijom i osjećajima. Prigodom takvoga stvaranja i oživljavanja dijete nadilazi sve svoje stvaralačke aktivnosti. Nerijetko pojmovi za koje ponekad sumnjamo da ih djeca uopće razumiju i shvaćaju, kao što su npr. rođenje, strah, ljutnja, žalost, veselje, ljubaznost, smrt, noć, dan, godišnja doba, lijenost, marljivost, dobivaju svoj izraz u djetetovim rukama" (Majaron, 2002: 30).

Time što stvaraju lutke i prave male lutkarske predstave za gledatelje, ne samo da djeca šire stvaralačke potencijale, nego se tako oslobađa i njihova mašta prisiljavajući ih da se snalaze u čudesnom svijetu koji stvaraju. Miljak (1996) tvrdi da se stvaralački proces kod djece može promatrati kroz tri etape:

- a) U prvoj se dijete upoznaje s predmetom, pokretom, materijalom, oblikom
- b) U drugoj etapi ovladava upotrebom ili načinom funkcioniranja toga predmeta, materijala, oblika, pokreta
- c) U trećoj etapi dijete oblikuje nove kombinacije, pravila upotrebe, dopunjava, obrađuje, provjerava.

"Biti kreativan znači misliti antipozitivistički: ne gledati na stvari samo prema njihovoj funkciji, nego i tražiti mnoštvo asocijacija vezanih uz njihov oblik, boju, materijal, miris, zvuk itd. Sve je to neophodno za maštovito lutkarstvo, i obratno, lutkarstvo nam pomaže da u svojoj okolini otkrijemo više od same funkcije: na taj način svijet može postati slikovitiji" (Majaron: 2004: 83).

Finski obrazovni sustav, kao jedan od najboljih naprednih obrazovnih sustava u svijetu, pridaje veliku važnost ručnom radu. Izrada rukotvorina smanjuje stres i smiruje um, ima pozitivne učinke na zdravlje zbog svoje rekreacijske komponente, povećava zadovoljstvo, potiče optimizam i stvara pozitivne odnose i sustave podrške, te pomaže ljudima da se uspješno suočavaju s negativnim emocijama (Županić Benić, 2018). Jedan od radova Komenskog, Rousseau-a i Pestalozzi-a, kao i noviji radovi Steiner-a, Freinet-a i Montessori u 20. stoljeću naglašavaju važnost rada rukama u obrazovanju (Županić Benić, 2018). Pestalozzi je konceptualizirao tri dimenzije učenja: intelektualna dimenzija vezana uz glavu, moralna dimenzija koja se odnosi na srce i fizička dimenzija koja se odnosi na ruke (Županić Benić, 2018). Učenje kroz aktivnost posebno je važno za djecu, jer najbolje uče dodirom i kretanjem i kroz osjećaje i iskustvo, tako da su se kroz predškolsko i osnovnoškolsko doba učenje najbolje postiže kroz primjenu aktivnosti povezanih s praktičnim radom (Županić Benić, 2018). Waldorfske škole, koje slijede pedagoški koncept "uspjeh za sve", koriste umjetnost i fizički rad kao protutežu intelektualnom obrazovanju (Županić Benić, 2018). Maria Montessori naglasila je upornost, koordinaciju, koncentraciju, slobodu izbora, poredak i urođenu motivaciju kroz rad rukama i praktično vježbanje (Županić Benić, 2018). Tijekom posljednjih nekoliko desetljeća neuroznanstvenici su također bili proučavali važnost rada rukama. Vještine vezane uz rukotvorine su povezane s motoričkim sposobnostima. Motoričke

vještine obuhvaćaju sve vještine povezane s radnjama koje uključuju kretanje i nastale rezultate tih djela (Županić Benić, 2018). Učenje novih vještina mijenja ne samo naš fizički mozak nego i naš osjećaj samopouzdanja (Županić Benić, 2018). Garber (2002) primjećuje odnos između ručnog rada i razvoja mozga, pa se tako fizičke dimenzije učenja ne smiju "izgubiti u obrazovnom sustavu", a buduće studije trebaju istražiti hijerarhiju vrednovanja onoga što djeca uče u školama o onome što je važno za život i rad (Županić Benić, 2018). Unatoč mnogim studijama, nalazima neuroznanstvenika, postulatima teorija višestrukih inteligencija, brojnih pedagoških koncepata koji naglašavaju važnost rada rukama, i činjenicu da je rad rukama koristan ne samo za djecu nego također i za cijelo društvo, u Hrvatskom osnovnom obrazovanju ovaj pristup učenju je još uvijek zanemaren (Županić Benić, 2018).

IZRADA VLASTITE MARIONETE

Za izradu marionete odabrala sam lik iz crtića Jack Skelington, a tehniku izvedbe heklanje. Nakon što sam pronašla uzorak lika počela sam s radom (prilog 1). Materijal koji sam koristila je crna i bijela vuna ("Tango" 100 grama~ 120 metara), bijela tanka vuna koja mi je poslužila umjesto konaca ("Alize Forever" 50 grama~300 metara), heklaricu veličine broj 4, iglu za vunu, sigurnosnu iglu za označavanje reda u kojem se nalazim, pištolj za vruće lijepljenje i tri komada drveta od kojega sam napravila kontrolni mehanizam.

Slika 1 Pribor za rad 1 (fotografija: Ivana Badura)

Slika 2 Pribor za rad 2 (fotografija: Ivana Bađura)

Počela sam s izradom marionete počevši od glave za koju sam koristila bijelu vunu ("Tango")

Slika 3 Početak heklanja- glava (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 4 Glava (fotografija: Ivana Bađura)

Nakon što sam dovršila cijelu glavu, napunila sam ju rižom kako bi lutka bila malo teža da bi se lakše upravljalo njome (inače heklane lutke punim poliesterskim punjenjem kojim bi marioneta u mom slučaju bila prelagana).

Slika 5 Glava 2 (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 6 Dvršena glava (fotografija: Ivana Bađura)

Poslije glave, počela sam raditi prsa koja sam isto kao i glavu napunila rižom.

Slika 7 Početak izrade prsa (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 8 Prsa (fotografija: Ivana Bađura)

Sa završenim prsima koja sam napunila rižom spojila sam glavu s drvenim štapićem kako glava ne bi padala te zašila zajedno.

**Slika 9 Spajanje glave i prsa
(fotografija: Ivana Bađura)**

**Slika 10 Spojena glava i prsa
(fotografija: Ivana Bađura)**

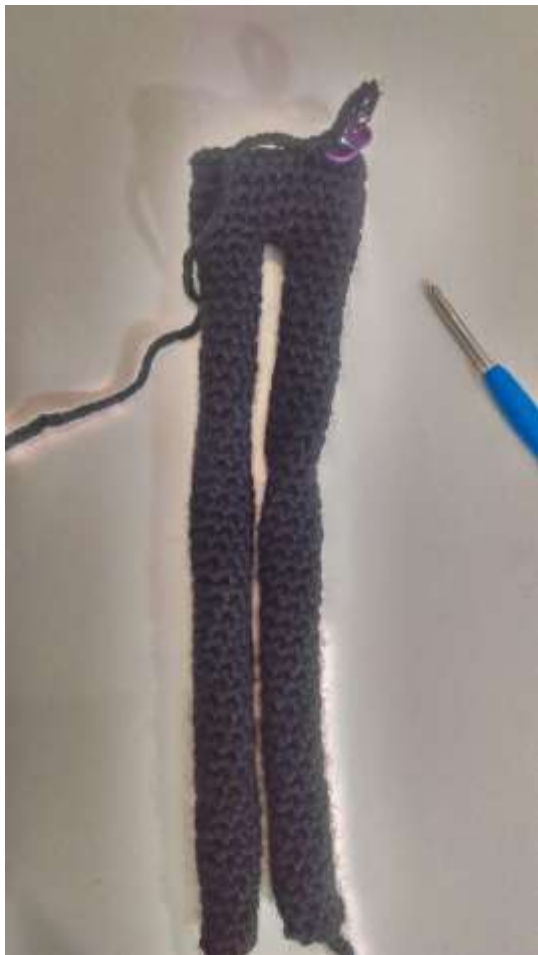
Crnom vunom sam napravila noge i trup. U noge sam umetnula patrone od vrućeg pištolja (jer bi mi riža ispadala kroz rupice van), a trup sam napunila poliesterskim punjenjem.

Slika 11 Početak heklanja nogu
(fotografija: Ivana Bađura)

Slika 12 Prva noga
(fotografija: Ivana Bađura)

Slika 13 Spojene noge
(fotografija: Ivana Bađura)

Slika 14 Dovršene noge i trup
(fotografija: Ivana Bađura)

Noge sam zašila po sredini kako bi se savijale kako lutka hoda. Kada sam spojila trup i noge s prsima i glavom lik je napokon počeo uzimati oblik.

Slika 15 Tijelo lutke (fotografija: Ivana Badura)

Ruke sam napravila na isti način kao i noge (napunila s patronama i zašila po sredini za pokretljivost) te ih prišila na kaput koji ide preko prsa.

Slika 16 Ruka
(fotografija: Ivana Bađura)

Slika 17 Početak izrade kaputa
(fotografija: Ivana Bađura)

Slika 18 Kaput- izrada (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 19 Dvršeni kaput (fotografija: Ivana Badura)

Kada sam napravila cijeli kaput, stavila sam ga preko prsiju i prišila zajedno s komadićem bijele vune.

Slika 20 Zašiven kaputić (fotografija: Ivana Bađura)

Za kraj sam napravila šake koje sam zašila na ruke i stopala na noge. Isheklala sam oči koje sam kao i usta, s pištoljem za vruće lijepljenje zalijepila na glavu. Za vrat

sam napravila mašnu u obliku šišmiša koji sam isto tako s pištoljem za vruće lijepljenje zalijepila za vrat (ispod glave). I tako je moj lutak bio gotov.

Slika 21 Napravljena lutka do kraja (fotografija: Ivana Bađura)

Slijedila je izrada mehanizma za pokretanje koji sam napravila od dvije drvene daščice i okruglog štapića. Dvije drvene daščice sam omotala s bijelom vunom i slijepila zajedno.

Slika 22 Omatanje daščice
(fotografija: Ivana Bađura)

Slika 23 Omatanje daščice 2
(fotografija: Ivana Bađura)

Nakon što sam omotala daščice, omotala sam i okrugli drveni štapić.

**Slika 24 Omatanje štapića
(fotografija: Ivana Bađura)**

**Slika 25 Mehanizam za pokretanje
(fotografija: Ivana Bađura)**

Slika 26 Dovršeni mehanizam za pokretanje (fotografija: Ivana Bađura)

Drveni štapić sam magnetom pričvrstila na osnovni mehanizam kako bi upravljač za ruke bio pokretljiv te upravljanje lutkom uspješnije.

Mehanizam sam tada tankom vunom spojila prvo sa glavom a zatim i sa ostalim udovima lutke i moja prva marioneta je bila gotova.

Slika 27 Moja prva marioneta (fotografija: Ivana Bađura)

ZAKLJUČAK

Igra je primarna aktivnost djeteta, te najučinkovitiji način na koji dijete uči. lutka je rekvizit kojim se to učenje zbiva. S njome dijete odrasta i uči o vanjskom svijetu. Marioneta je vrsta lutke koja ima dugu povijest. Isprva su se samo odrasli njome koristili, a razvojem i protjecanjem vremena polako je ušla i u dječja srca. Za razliku od drugih vrsta lutaka, marioneta se pokreće koncima koji su pričvršćeni na njene udove. Nakon što sam proučila povijest i anatomiju marionete, krenula sam u izradu vlastite. Izrada marionete bila je jedan od zabavnijih zadataka koje sam radila. Od prvotnog traženja lutke koje ću napraviti, preko kupnje materijala te same izrade (heklanja), veselila sam se svakom idućem koraku. Izrada završnih detalja (očiju, usta, nosa i leptir mašne) dala je mojoj lutki puni oblik i završni sjaj. Nakon heklanja napravila sam kontrolni mehanizam i pričvrstila sam ga koncima na lutkine udove. Tako je moja lutka koja je isprva bila nepomična figura odjednom moga plesati, hodati pa čak i sjediti. Tijekom heklanja došla sam do saznanja koliko je važan rad rukama, ponajviše u vrtiću, jer se tada oblikuju mladi umovi. Dijete je najponosnije kada napravi nešto svoje, nešto što je samo zamislilo, a na kraju to i realiziralo. Za dijete je najvažnije da ima svoju osobnost i da se može izraziti na svoj način. Isto tako, važno je znati da lutka nije samo dječji predmet, već da i odrasli, a ponajviše odgajatelji, trebaju pronaći dijete u sebi i početi koristiti lutku. Jer lutka je posrednik između djeteta i odraslog, a njome se može naučiti sve ono moguće, ali i ono što se isprva čini nemoguće objasniti (ljubav, prijateljstvo, sreća, tuga, strah itd.).

Nadam se da će svi odrasli, ne samo odgajatelji, uvidjeti kako je dobro vratiti se u doba kada su u lutki imali najboljeg prijatelja i početi je koristiti u radu s djecom, zajedno ih izrađivati i igrati se s njima, učiti i zabavljati.

LITERATURA

1. Bastašić, Z. (1988). *Lutka ima i srce i pamet*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Caamano, O. H. (2004). *Lutke i obrazovanje u Argentini*. U: E. Majaron, L. Kroflin, *Lutka... divnog li čuda!* Zagreb: MČUK, 97-107.
3. Garber, E. (2002). *Craft Education in Finland: Definitions, Rationales and the Future*. International Journal of Art & Design Education, 21(2), 132-145.
4. Hamre, I. (2004). *Proces učenja u kazalištu paradoksa*. U: E. Majaron, L. Kroflin (ur.), *Lutka... divnog li čuda!* Zagreb: MČUK, 7-21.
5. Ivon, H. (2010). *Dijete, odgojitelj i lutka*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
6. Jurkowski, H. (2005). *Povijest europskoga lutkarstva 1.dio - Od začetaka do kraja 19.stoljeća*, Zagreb: Međunarodni centar za usluge u kulturi.
7. Majaron, E., Kroflin, L. (2004). *Lutka... divnog li čuda*. Zagreb: Međunarodni centar za usluge u kulturi.
8. Majaron, E. (2002). *Lutka, naša svakodnevna pomoćnica*. U: *Lutka is vrtca v šolo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta 59-65.
9. Majaron, E. (2013). *Marioneta, kraljica lutk*. U: *Lutka, Revija za lutkovno umetnost in gledališče animiranih form*. 58, 21.
10. Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja, Model Izvor*, Velika Gorica – Zagreb: Persona.
11. Mrkšić, B. (2006). *Drveni osmijesi*. Zagreb: Međunarodni centar za usluge u kulturi.
12. Paljetak, L. (2007). *Lutke za kazalište i dušu*. Zagreb: Međunarodni centar za usluge u kulturi.
13. Pokrivka, V. (1978). *Dijete i scenska kultura*. Zagreb: Školska knjiga.

14. Županić Benić, M. (2009). *O lutkama i lutkarstvu*. Zagreb: Leykam international.
15. Županić Benić, M. (2018). *The Relation between Student mood and Handicrafts in the Construvtivist Classroom*. U: *Revija za elementarno izobraževanje*. 11. 109-121.

PRILOZI

Prilog 1. Uzorak za izradu lutke

Glava: koristiti bijelu vunu-

- 1: SC5 in MR
- 2: INC around (10)
- 3: (INC, SC)x5 (15)
- 4: (INC, SC2)x5 (20)
- 5: (INC, SC3)x5 (25)
- 6: (INC, SC4)x5 (30)
- 7: (INC, SC5)x5 (35)
- 8: (INC, SC6)x5 (40)
- 9: (INC, SC19)x2 (42)
- 10-13: SC around (42)
- 14: (DEC, SC5)x6 (36)
- 15: (DEC, SC4)x6 (30)
- 16: (DEC, SC3)x6 (24)
- 17: (DEC, SC2)x6 (18)
- 18: (DEC, SC)x6 (12), napuniti
- 19: DEC around (6)
- 20: BLO SC6
- 21-23: SC around (6), slst, FO

Prsa: koristiti bijelu vunu-

- 1: CH11
- 2: (SC9, SC3iss)x2 (24)
- 3: SC10, INC, SC11, INC, SC (26)
- 4: SC2, INC, SC3, INC, SC19 (28)
- 5: SC3, INC, SC3, INC, SC20 (30)
- 6-8: SC around (30)
- 9: (DEC, SC3)x6 (24)
- 10-11: SC around (24)
- 12: (DEC, SC2)x6 (18)
- 13: SC around (18)
- 14: (DEC, SC)x6 (12), stuff
- 15: DEC around (6), slst, FO

Umetnuti drveni štapić kako glava ne bi opadala s ramena

Noge: koristiti crnu vunu-

Prva noga:

- 1: CH8
- 2-44: SC around (8), FO

Druga noga:

- 1: CH8
- 2-43: SC around (8)
- 44: SC7, INC, spojiti dvije noge i nastaviti slijedeće-
- 45: INC, SC6, 2 INC, SC7, INC (21)
- 46: INC, SC8, 2 INC, SC10 (24)

47-49: SC around (24)
50: SC6, DEC, SC10, DEC, SC4 (22)
51: SC around (22)
52: SC6, DEC, SC9, DEC, SC3 (20)
53: SC around (20)
54: SC5, DEC, SC8, DEC, SC3 (18)
55: SC5, DEC, SC7, DEC, SC2 (16)
56: SC around (16)
57: SC5, DEC, SC6, DEC, SC (14), stuff
58-62: SC around (14), slst, FO, zašiti na prsa

Ruke: koristiti crnu- napraviti dvije:

1: CH6

2-32: SC around (6), slst, FO.

Kaput:

1: CH9, turn

2: 2 INC, SC4, 2 INC (12)

3: 2 INC, SC8, 2 INC (16)

4: 2 INC, SC12, 2 INC (20)

5: INC, SC18, INC (22)

6: SC around (22)

7: INC, SC20, INC (24)

8: SC around (24)

9: INC, SC22, INC (26)

10: SC around (26)

11: INC, SC24, INC (28)

12: SC around (28)

13: INC, SC26, INC (30)

14-15: SC around (30)

16: SC10, DEC, SC6, DEC, SC10 (28)

17: SC10, DEC, SC4, DEC, SC10 (26)

18: DEC, SC22, DEC (24)

19: DEC, SC20, DEC (22)

20: 2 DEC, SC14, 2 DEC (18)

21: DEC, SC14, DEC (16)

22: DEC, SC12, DEC (14)

23-32: SC 14

33: ovdje idu šiljci koji vise s ogrtača-

CH11

slst3, SC3, HDC3, DC1 back down the CH

skip1, slst into Row 32

CH15

slst4, SC4, HDC3, DC3 back down the CH

skip2, slst into Row 32

CH18

slst5, SC5, HDC4, DC3 back down the CH

skip2, slst into Row 32

CH15

slst4, SC4, HDC3, DC3 back down the CH

skip2, slst into Row 32
CH11
slst3, SC3, HDC3, DC1 back down the CH
skip1, slst into Row 32, FO.

Ovratnik:koristiti crnu

1: CH36
2: slst2, SC4, HDC2, DC, slst into the DC, slst, CH1, DC2, INC DC, DC9, INC DC, DC2, slst
into DC, slst, CH1, DC, HDC2, SC4, slst2, FO
zašiti ovratnik za kaput, opasati oko prsa i zašiti zajedno. Na ovratnik se šiju ruke

Cipele- koristiti crnu- napraviti dvije:

1: CH4
2: (SC2, INC)x2 (8)
3-4: SC around (8)
5: INC2, SC6 (10)
6: SC, INC2, SC7 (12)
7-9: SC around (12), stuff
10: DEC around (6), slst, FO,

Ruke- koristiti bijelu:

Lijeva:

1: SC5 in MR
2-3: SC around (5)
4: CH5, slst4 back (<thumb), SC5
5: SC around (5)
6: (SC, CH7, slst6 back)x3, slst, FO, hide string

Desna:

1: SC5 in MR
2: SC around (5)
3: SC3, CH5, slst4 back (<thumb), SC2
4-5: SC around (5)
6: (SC, CH7, slst6 back)x3, slst, FO, hide string
Umetnuti šake u rukave i zašiti zajedno.

Šišmiš – mašna:

Glava:

1: CH4
2: (SC2, SC3 iss)x2 (10)
3: (CH1, DC, slst into DC, slst)x2 (<this makes the ears), FO

Krila-napravi 2:

1: CH2, turn
2: INC, turn
3-4: SC2, turn
5: INC2, turn
6: CH4
slst2, SC back, SC into Row 5

CH6

slst2, SC2, HDC back, skip1, SC into Row 5

CH4

slst2, SC back, slst into Row 5, FO, hide string

Zašij krila zajedno i zalijepi glavu.

Oči- koristiti crnu- napravi 2:

1: SC6 in MR

2: INC3, HDC-INC2, DC-INC, slst into last DC, slst, FO

Slika 1 Pribor za rad 1 (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 2 Pribor za rad 2 (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 3 Početak heklanja- glava (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 4 Glava (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 5 Glava 2 (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 6 Dovršena glava (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 7 Početak izrade prsa (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 8 Prsa (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 9 Spajanje glave i prsa (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 10 Spojena glava i prsa (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 11 Početak heklanja nogu (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 12 Prva noga (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 13 Spojene noge (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 14 Dovršene noge i trup (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 15 Tijelo lutke (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 16 Ruka(fotografija: Ivana Bađura)

Slika 17 Početak izrade kaputa (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 18 Kaput- izrada (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 19 Dovršeni kaput (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 20 Zašiven kaputić (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 21 Napravljena lutka do kraja (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 22 Omatanje daščice (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 23 Omatanje daščice 2 (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 24 Omatanje štapića (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 25 Mehanizam za pokretanje (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 26 Dovršeni mehanizam za pokretanje (fotografija: Ivana Bađura)

Slika 27 Moja prva marioneta (fotografija: Ivana Bađura)

Izjava o samostalnoj izradi rada

Potvrđujem da sam osobno napisala rad „**Proces izrade marionete i njena vrijednost u radu s djecom predškolske dobi**“ i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Ivana Bađura

Mjesto i datum: